

Pákozdi tanulságok

A jó Isten sem menti meg azt az országot a vérgesztől, amelyik miközben a túlerővel szemben saját nemzeti függetlenségi harcait vívja — nem számol más, nálánál kisebb, tőle függő nemzetek szándékával. Pláne nagy veszélyek fenyegetik, ha az élén álló kormány egyik napról a másikra emiatt lemondásra kényszerül, s a nemzet tehetős vezetői, katonái kieresztik kezükből a gyepőt. Az utánuk maradt úrban a bosszú és a kiszolgáltatottság csapnak össze egymással. Minden olyan kérdés, ami addig el nem hangzott, nagybetűvel és három kérdőjellel jelenik meg, és minden hazárdör jogot formál arra, hogy azokat megválaszolja. A saját pecsenyüket sütogetőkkel pedig ügyesen hosszabbítják meg kezüket a birodalmi erők.

Joseph Freiherr Jellasics de Buzim nevét a magyar emlékezet a pákozdi csatához ragasztja, ahhoz az 1848. szeptember 29-én megvívott ütközethez, melyben a császári és királyi altábornagy serege vereséget szenvedett. Azt már kevésbé tartja számon a köztudat, hogy a horvát határegred katonáiból álló sereg milyen történelmi milióban és főleg kikkel szemben vesztett csatát. Mert hát függetlenül attól, hogy közvetve Jellasics miatt mondott le a Batthyány-kormány, ez a figura mégiscsak súlyos szereplő maradt a magyar szabadságharcot leverő erőknek. Ez a Zsófia főhercegnő klikkjéhez tartozó, botcsinálta költő három hónap alatt ezredesből altábornaggyá avandzsaló, leváltott, majd újra kinevezett horvát bán, a horvátok nemzeti kisebbségét hangsúlyozva, ám a bécsi udvarral konspirálva indítja el a Dráván át seregeit a magyar forradalom ellen. A fővárosba igyekszik, de csak Pákozdig jut, ott katonái szembe találkoznak az ellenséggel, akiknek harcossai ugyanazt az egyenruhát viselik, amit ők. Császári sereg áll itt szemben császári sereggel.

Hat hónapja, hogy a forradalom Bécs és Pest utcáin győzött, ez alatt az osztrák — magyar hadsereg struktúrája igencsak megváltozott. A katonaság eddig a császár személyes tulajdona volt, a feudális vezetés nem tartotta szükségesnek, hogy a monarchiának hadügyminisztériuma legyen. S most a forradalom kettőt is kikövetelt az udvartól, Latour tábornaggyal, újszerű hadügyminiszter úr nemrég ül bécsi székében. Mészáros Lázárt, a magyar hadak miniszterét is pár hónapja nevezték ki. Az ország területén tartózkodó császári és királyi hadsereg alakulatai, tisztjei, felesküdvén a császár által szentesített magyar alkotmányra most már

a magyar miniszter parancsait kötelesek követni. Jellasics serege tehát azzal a Moga János által vezetett csapattal találta magát szembe, melynek katonái még nem tudták levetni a császári egyenruhát, s a tisztjei a nyelvüket sem beszélik. Guyon Richard angol, Bem József lengyel, Ernst Ritter von Pöltenberg és Carl Leiningen-Westerburg osztrák, Damjanich János szerb nemzeti-szerű, s csak néhány vezényszót tudnak magyarul.

A pákozdi csatát a magyar nép az egyik legdicsőségesebb ütközethez tartja. A történelemkönyvek is azt a tényt méltartják, hogy Jellasics Pákozdt után háromnapos fegyverszünetet kér, majd serégével Bécs felé menekül. Maga az ütközet azonban nem jelentős, inkább csak demonstráció. Hiszen a betolakodók oldalán negyvenen, s a magyarok közül is csupán heten maradtak a földön. A magyarok igazi dicsősége nem e harcéri győzelemben rejtezik. Hanem abban a demokráciában, amit ez időben ez az ország produkálni tud.

Mert hát nézzük csak, ki is vezeti az országot 1848 szeptemberének végén? A kormány szétesett. Batthyány miniszterelnök lemondott, Széchenyi ekkor már Döblingben van, Kossuth az Alföldön barangol, hogy katonákat és pénzt gyűjtson a forradalomnak, Mészáros valahol a Bácskában vezényli a hadműveleteket. Az ország nádora, a nemzetőrparancsnok lemondott, a hadügyminiszter-helyettes áttált az elenséghöz, a Drávánál állomásozó zászlóalj parancsnoka — mely a Horvátországból érkező Jellasicsot első lépcsőben feltartóztatná — szívrohant kapott. Ebben a történelmi pillanatban nem más az ország feje, mint a képviselőház! Mely mögött ott áll az egész Országgyűlés és egy egész nemzet. Igaz, ezt a parlamentet sem választották meg teljesen demokratikus módon júniusban; igaz, ezen az első népképviselői Országgyűlésen bukott meg Petőfi is, de már ott ül a képviselők sorában Teleki László és 40 ellenzéki társa. S ez a Parlament az ország reformvezetőinek távollétében is működni tud, nem oszlatja fel magát, mert érzi feladata súlyát, tudja, egy egész nemzetért felelős.

Egyre azonban senki sem figyel igazán akkoriban; arra, hogy a szomszédos nemzetek nem nézik jó szemmel a mi függetlenségi harcunkat. És senki sem gondol arra, hogy ez oka lehet egy totális vereségnek.

Pacsika Emília

Tíz év egy fészekben

Egy építész-műhely sorsa

Míg Vitézy László tíz évvel ezelőtt készült dokumentarista filmjét nézem, az idősíkok összetörő emlékezetében. A képernyőn másfél tucat fiatal építész, a miskolci tanácselnök, vbtitkár, pártvezető arca változik premier planban. Próbálom érzelmeimbe vissza-idézni, milyen is volt a helyzet úgy 1978 táján. Ha emlékeim nem csalnak, a Kádár-erő akkor még nem látszott összecukodni az ország békésen bányászgató, gebines kifőzdét nyitó, ház-tájin fóliázó állampolgára fölött. Így hát az egyetemről kirajzó építészek is hihetnek benne, hogy alkotói terepet tudnak berendezni maguknak Borsod fővárosában. A város vezetői örülnek a csapatnak, kell a friss erő, hiszen Miskolc még mindig hiszi: az ország második fővárosa, a nehézipar fellegvára lehet. A bányász és gyárváros százezer embert csábít be a környékről, akiknek lakás kell, s az együtcs city is meg kíván újulni. A műszaki egyetem egyik végzős csoportja együtt kívánván maradni, létrehozta a miskolci építészeti műhelyt. A fiatalok egy kollektív házba költöznek, olyan lakásokba, ahol a családi ágy és a tervezőasztal is megfér együtt. Az Északterv pedig ad munkát is bőven a romantikus lelkű fiataloknak. A 70-es évek végén még nem lehet egye-

sületesdit játszani, a város, a párt és a nagyvállalat vezetése diktál. A tehetséges kollektíva tehát erejét, képességét ebbe a kézbe teszi le. Óriási szerencse, hogy ennek a tervező vállalatnak olyan vezetője van, aki szakmailag a helyzet magaslatán áll, és az ifjú munkaerőt jó utakra tudja terelni. Így a — ma már tudjuk, álrühás — konjunktúra utolsó felívelő szakaszában Miskolcon és környékén gyönyörű épületek születnek.

Az építészek tervei alapján készült lakóházakat, templomokat, ravatalozókat és más középületeket a Bálint Sándor Művelődési Házban kiállított fotókon is megtekinthetik az érdeklődők. Kedden este ugyanitt Golda Jánossal, a miskolci műhely tagjával is találkozhattak a szegediek. A tíz évet bemutató videofelvételek levetítése után a fiatal építész a jelenről is beszélt. Elmondta, büszké rá, hogy sikerült megmenteni Miskolc belvárosát a bulldozerektől. Rehabilitációs műhelyt alakítottak, az épületeket felújították, így a város egyéniségét megőrizhették az utókornak. A közös munka, a műhely szellemi védettséget nyújtott, ugyanakkor a szuverén alkotás le-

hetőségét is megadta az itt tevékenykedőknek. Egyetlen dolog nem sikerült: igazán otthon lenni Miskolcon, gyökert verni a városban.

S talán ez az oka annak is, hogy tíz év után a műhely felbomlik. A város óriási válságban van. Az ide csábított százezer embert munkanélküliség fenyegeti, a gazdasági és morális csőd, úgy tűnik, elkerülhetetlen. Nem látni világosan az Északterv jövőjét sem, hiszen tehetséges vezetője eltávozott a vállalatától, kft-t alapított. Az építészek közül többen külföldön dolgoznak, sokan elköltöztek a városból. Néhányan még ma radnak egy ideig, főleg azért, hogy a kollektív ház sorsát rendezzék, hiszen nincs szívük azt ebek harmincadjára otthagyni. A műhely tagjai úgy tekintenek az elmúlt tíz évre, mint a gyermekkora szokás. Fájlatják, hogy elmúlt, de tudják, tudomásul kell venniük, más idők következnek. Az egyetemista-élet romantikus meghosszabbítása úgy tűnik, egybeesett itt egy város látszat-prosperitásának utolsó pillanataival. Szerencsére nyereség is van: huszonkét szép épület Borsodban.

P. E.

A közoktatás helyzetéről

Tegnap délután tartotta soros ülését a Csongrád Megyei Tanács Művelődési és Ifjúságpolitikai Bizottsága. Az első napirendi pontban Rákos Istvánné osztályvezető beszámolt a közoktatás VII. ötéves tervidőszakra készített társadalmi-gazdasági programjának időarányos teljesítéséről, különös figyelemmel az intézményhálózat fejlesztésére és a pedagógus-ellátottság alakulására. Majd Farkas Katalin igazgató tartott tájékoztatót a megyei pedagógiai intézet munkájáról. Utána ismét Rákos Istvánné osztályvezető beszámolt az 1989/90. tanév indításának tapasztalatairól.

Vélemények, javaslatok

A Magyar Demokrata Fórum alsóvárosi szervezete nyílt levelet juttatott el szerkesztőségünkbe, amelyet a Csongrád Megyei Népi Ellenőrzési Bizottsághoz intéztek. Felhívóadásukat fejezik ki azon lakásbotrányok és más visszaélések kapcsán, amelyekről a Magyar Hírlapban nemrég megjelent kétrészes riportból, a Csongrád Megyei Hírlap által szeptember 16-án közölt „Félelem ára és bére” című írásból, valamint a Délmagyarország egyik cikkéből értesültek. Az MDF felkéri a megyei főügyészt és a megyei nebet, hogy maradéktalanul indítsanak vizsgálatot a fenti cikkekből napvilágra jutott visszaélésekről, állapítsák meg a felelős személyek körét, s a vizsgálat eredményéről, a megtett intézkedésekről tájékoztassák a közvéleményt.

*

A Hazafias Népront Csongrád Megyei Bizottsága levelet intézett Németh Miklóshoz, a Minisztertanács el-

Életrajzok '89

Stefánián

Stefánia. A szegedinek, gönye mögé bújva, egy-aki a Tisza ölelésében éli egész életét, jártában-kel-tében így vagy úgy, valahogy mindig útjába esik. Ha nem, hát szerét ejti, hogy gyalogosan baktatva, valahogy mégis az árnyas fák alatt vagy a folyó hajlatát követő sétányon tegye meg útját. Igaz, nem is mindig rövidebb ez a távolság a dóm uralta környékig, mint lenne más irányban villamossal, autóval meg összehasonlíthatatlanul gyorsabban, pillanatok alatt célhoz érhet az ember. Időhiányos, kapkodó világunkban akár furdalhatna is a lekiismeret azt, aki az efféle luxust, a séta luxusát megengedi magának. Am tékozló éniüket megnyugtathatjuk: míg tisztább levegőt szippantunk, és márdárfütyöt hallunk dübörgő motorzaj helyett, vagy azt, „mit sügnak a habok”, talán növeljük valamiképp a távolságot ama bizonyos végállomáshoz is, amelyhez előbb vagy utóbb valamennyien elérkezünk. S közben talán látunk valamit, ami mellett egyébként érzéketlenül elszámuldunk. Nem lennénk — szegényebek általa?

Liget a város szívében. Parányi természet, tenyérnyi térség a szökéshez; a meghittség szigete. A tudós, aki nap mint nap fölülünk itt sétája közben, csakis saját gondolataival osztja meg társaságát. Uszár és gazdája együtt ujjong a szabadságnak, a zöldnek, együtt figyelik a madarak röptét: felőrány gondtalanság a 24-ből. Diáklányok vihanc csapata iskolából jövet itt oldja föl 6-7 óra kalodaszorító feszültségét, s a keskeny utakon andalogva, kandi szemek előtt bokrok függ-

nyokát. A hazafias Népront Csongrád Megyei Bizottsága levelet intézett Németh Miklóshoz, a Minisztertanács el-

Chikán Ágnes

Megemlékezések, elismerések

Tegnap több helyütt is megemlékeztek a fegyveres erők napjáról. A Klauzál téri Kossuth-szobornál koszorúzási ünnepséget rendezett a helyőrség-parancsnokság, amelyen a fegyveres erők és testületek képviselői vettek részt. A polgári lakosság képviselőiben a Hazafias Népront és az ifjúsági szervezetek koszorúztak.

A Kossuth laktanyában rendezett megemlékezésen a következők részesültek kitüntetésben. Soron kívül előléptették Kerek Csaba hadnagyot. A Haza Szolgálatáért Erdemérem arany fokozatát Török Gyula alhadnagy, Göncz Ferenc zászlós, Juhász József zászlós, Farkas István zászlós, Virág Béla zászlós, Kocsis Géza főtörzsmester; ezüst fokozatát Maksa Tibor főhadnagy, Kiss Sándor törzserőrmester, Ipacs Erzsébet polgári alkalmazott; bronz fokozatát Bognár Tibor főhadnagy, Pánti Sándor főhadnagy és Kántor Zoltán őrmester kapta. Kiváló Munkáért kitüntetésben Fodor Zolt és Szegedi Ildikó polgári alkalmazottakat részesítették. Szolgálati Erdeméremmel és Honvédelmi Emlékéremmel tüntettek ki tízenegy személyt a fegyveres testületben eltöltött szolgálati idejük után.

A Munkásörsg Csongrád Megyei Parancsnokságán a testület országos parancsnoka a Haza Szolgálatáért Erdemérem arany fokozatával tüntette ki Savanya Szilvesztert és Buksza Istvánt,

ezüst fokozatával Oravetz Istvánt, Litpai Andrást, Mészáros Attilát, Turi Andrást, Török Istvánt, Czuczai Istvánt, Horváth Jánost; bronz fokozatával pedig Dobó Lászlót, Törös Andrást, Szűcs Antalt, Zelei Jánost, Sóczó Kornélt, Gajda Gyulát és Kiss Ferencet. Az országos parancsnok dicséretében négyen részesültek; s Munkásör emlékjelvényt kapott húsz vállalati gazdasági vezető és más, a testülettel együttműködő parancsnok. A munkásörsg megyei parancsnoka további huszonnégy személyt jutalomban, 17 személyt pedig dicséretben részesített.

A Magyar Honvédelmi Szövetség keretében húzamosabb időn át kifejtett eredményes tevékenység elismerésül a honvédelmi miniszter a Haza Szolgálatáért Erdemérem arany fokozatával Becsák Jánost, Kovács Leventét; ezüst fokozatával Molnár Józsefet; bronz fokozatával Gránicz Pált, Nagy Sándort és Tóth Ferencet tüntette ki. A főfoglalkozású állományból a Haza Szolgálatáért Erdemérem arany fokozatát Gera János, bronz fokozatát Komáromi Mihály, Kurucz József és Papp János kapta. Az MHSZ főtájkára MHSZ Kiváló Munkáért érem arany fokozatát adományozta Forgó Gábornak, Oltján Lajosnak, Ungi Ferencnek, Újvári Ferencnek és Dobos Andrásnak; ezüst fokozatát Tomai Jenőnek, Podolsák Andrásnak, Csikós Sándornak, Kalla Danielnak,

Dóro Attilának és Sutka Ferencnek; bronz fokozatát Szabó Andrásnak, Varga Istvánnak, Bartos Tibornak, Ferenc Istvánnak, Csöré Zoltánnak, Halász Szabó Lászlónak és Pintér Ildikónak. Tizenketten jubileumi érdemérmeket kaptak szolgálati idejük alapján.